

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การปฏิรูปการศึกษาเป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูปครู บุคลากรทางการศึกษาและปฏิรูปการบริหาร การจัดการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หลักการสำคัญของการปฏิรูป การศึกษาจึงอยู่ที่การปฏิรูปการเรียนรู้ (จำเริญ จิตรหลัง, 2544 : 23) หัวใจของการปฏิรูปการ เรียนรู้ต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียน สำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและ เต็มตามศักยภาพ สาระการเรียนรู้เน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องเกี่ยวกับตนเองและ ความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมตลอดจนประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย การเมือง การปกครอง ความรู้และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งการจัดการด้าน คณิตศาสตร์ ด้านภาษา การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การใช้และการ บำรุงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้ต้องจัดเนื้อหาและการประยุกต์ใช้ กระบวนการเรียนรู้ต้องจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและ ความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการ ประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างสมดุลรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ผู้สอน สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 8-10)

จากหลักการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครูจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มี คุณธรรม จริยธรรมและมีความประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์จะต้องพัฒนาตนเองให้ ก้าวหน้าอยู่เสมอเป็นผู้ใฝ่ศึกษาหาความรู้ ค้นคว้า พัฒนางานในหน้าที่โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิด ขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมความถนัดเฉพาะด้านของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตาม

ศักยภาพของแต่ละบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างสมดุลรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม จัดประสบการณ์จริงให้กับผู้เรียน ได้ค้นพบด้วยตนเองจากแหล่งวิทยาการที่หลากหลาย โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ ได้ใช้ในชีวิตจริงและส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และคนมีความสุข (สมเดช สีแสง และสุนันทา สุนทรประเสริฐ. 2543 : 3)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ได้วางแผนกลยุทธ์การจัดการศึกษาระดับพื้นฐาน พ.ศ. 2546 – 2550 ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา กลยุทธ์ระดับแผนงาน การส่งเสริมการเรียนรู้ สนับสนุนให้สถานศึกษาทุกแห่ง ดำเนินการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. 2548 : 10) ซึ่งในการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นั้นมีตัวแปรต่าง ๆ มากมายที่ส่งผลให้ครูมีความต้องการที่จะพัฒนาสมรรถภาพของตนเองในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ขนาดโรงเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของครู สามารถแบ่งได้หลายขนาดขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียน แต่ภาระงานของครูในโรงเรียนทุกโรงเรียนมีเท่ากัน ครูในโรงเรียนขนาดเล็กจะได้รับผิดชอบงานมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ดังนั้นครูในโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็กจึงมีการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแตกต่างกัน บุคลากรในโรงเรียนขนาดต่างกันมีการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมแตกต่างกัน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่สอน (ไสว บรรณาถย์. 2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา พบว่า พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน ส่วนครูที่สอนกลุ่มวิชาต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนต่างกัน (ปาริชาติ สวนอักษร. 2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในด้านขาดแหล่งวิทยาการและแหล่งงบประมาณในการพัฒนาหลักสูตร ครูผู้สอนไม่มีเวลาวางแผนการสอน ไม่ใช้วิธีสอนที่หลากหลายและไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ ขาดงบประมาณ สื่อ อุปกรณ์ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ไม่เห็นความสำคัญในการนิเทศการเรียนการสอนภายในโรงเรียน (จำเนียร ไตรมาตร. 2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ด้านปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือปัจจัยสนับสนุนด้าน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 3 ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีขนาดแตกต่างกัน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ทั้งโดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

สมมติฐานการวิจัย

สถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีระดับการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แตกต่างกันทั้ง โดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 13-16) ซึ่งกล่าวว่าแนวทางการ ดำเนินการของครูผู้สอนในการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการเตรียมการ
2. ด้านการดำเนินการ
3. ด้านการประเมินผล

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ปีการศึกษา 2549 จาก 238 สถานศึกษา จำนวน 3,359 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ตอบแบบสอบถาม ได้มาโดยการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) ของครูผู้สอนตามขนาดสถานศึกษา ได้ครูผู้สอน จำนวน 345 คน เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดใหญ่ 190 คน ครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดกลาง 110 คน และครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก 45 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ให้การสัมภาษณ์ ครูผู้สอนจำนวน 6 คน ได้จากการสุ่มอย่างเจาะจง จากสถานศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก สถานศึกษาละ 2 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ขนาดสถานศึกษาของครูผู้สอน จำแนกเป็น

- 2.1.1 สถานศึกษาขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียน 601 คนขึ้นไป)
- 2.1.2 สถานศึกษาขนาดกลาง (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301- 600 คน)
- 2.1.3 สถานศึกษาขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน)

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การดำเนินงานการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน 3 ด้าน ตามกรอบแนวคิด

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงเรียนรู้ด้วยความสุข ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งประกอบด้วย การดำเนินการตามกรอบ 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการเตรียมการ หมายถึง การเตรียมตัวของครูผู้สอนจะเตรียมการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งจะเป็นทางเลือกที่ครูจะต้องปฏิบัติ เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนถูกต้องและเหมาะสม โดยที่ครูจะต้องเตรียมตนเอง เตรียมแหล่งข้อมูล เตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เตรียมกิจกรรม และเตรียมการวัดผลและประเมินผล โดยจัดทำแผนการสอนให้ชัดเจนตรงตามจุดประสงค์ เพื่อนำไปใช้ในชั้นดำเนินการหรือสอนต่อไปตามระบบของการเรียนการสอน

1.2 ด้านการดำเนินการ หมายถึง แนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ตามความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน คำนึงความแตกต่างของผู้เรียน เอาใจใส่ต่อผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญและการแก้ปัญหา การจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์ จัดให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ให้คิดเป็นคิดชอบ ทำได้ ทำเป็น รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

1.3 ด้านการประเมินผล หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย อาทิ การทดสอบ การประเมินพัฒนาการ และความประพฤติของผู้เรียน การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม ตรวจสอบงานภาคปฏิบัติ การประเมินตามสภาพที่แท้จริง และเพิ่มสะสมงาน

2. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขนาด ตามเกณฑ์ของ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 8) ดังนี้

2.1 สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 601 คนขึ้นไป

2.2 สถานศึกษาขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301-600 คน

2.2 สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน

3. ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2549 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นข้อสนเทศในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การปฏิบัติงาน ในการพัฒนา และปรับปรุงการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนหน่วยงานและบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง สำหรับนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และพัฒนาเยาวชนของชาติต่อไป